

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וַנִּתֵּן אֶהָרֵן עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גְּרָלוֹת גּוֹרֵל אֶחָד לָהּ וְגּוֹרֵל אֶחָד לְעֹזָאוֹל" (ע"פ "אֹרְחָה שֶׁל תּוֹרָה" לַהֲרַח"ק פִּינְחָס פְּרִיִּדְמָן)

עַל הָעֲבוּדָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים מְבוֹאֵר בַּתּוֹרָה, שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָיָה צָרִיךְ לְהִבְיֵא מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי שְׁעִירֵי עִזִּים – שְׁעִיר אֶחָד לָהּ, וְשְׁעִיר אֶחָד לְעֹזָאוֹל. אֵת הַשְּׁעִיר לָהּ הָיָה הַכֹּהֵן מְקַרֵּב קֶרְבָּן. וְאֵילוֹ אֵת הַשְּׁעִיר הַשְּׁנַי הָיָה מְשַׁלַּח לְעֹזָאוֹל לְמַדְבָּר, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל. וְזֹאת, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב בַּתּוֹרָה: "וְהִקְרִיב אֶהָרֵן אֵת הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לָהּ וְעָשָׂהוּ חֲטָאֵת. וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְעֹזָאוֹל יַעֲמֵד חַי לְפָנָי ה' לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָאוֹל הַמִּדְבָּרָה".

וְהֵנָּה, לְפָנָי שֶׁהָיוּ מְשַׁלְּחִים אֵת הַשְּׁעִיר לְעֹזָאוֹל, הָיָה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל סוֹמֵךְ אֵת יָדָיו עָלָיו, וּמִתְנַדֵּה עָלָיו אֵת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְרַק לְאַחַר מִכֵּן הָיָה מְשַׁלַּח אֵת אוֹתוֹ הַשְּׁעִיר לְעֹזָאוֹל, וּכְפִי שְׁכַתּוֹב בַּתּוֹרָה: "וּסְמַךְ אֶהָרֵן אֵת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר הַחַי וְהַתּוֹדֶה עָלָיו אֵת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... וַנִּתֵּן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר... וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֵת כָּל עֲוֹנוֹתָם (שֶׁל יִשְׂרָאֵל) אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה".

וְעַל הָעֲבוּדָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים, שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵה (יוֹמָא ו', ה'): "שְׁנֵי שְׁעִירֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים, מִצּוֹתָן שִׁיְהִיו שְׁנֵיהֶן שְׁוִין בְּמִרְאָה וּבְקוֹמָה וּבְדַמִּים וּבְלִקְיַחְתָּן כְּאֶחָד". דְּהֵינּוּ, הָעֲבוּדָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים, הִיְתָה לְהִבְיֵא שְׁנֵי שְׁעִירֵי עִזִּים – שְׁעִיר אֶחָד לָהּ, וְשְׁעִיר אֶחָד לְעֹזָאוֹל. וְצָרִיכִים הֵם לְהִיּוֹת "שְׁנֵיהֶן שְׁוִין בְּמִרְאָה וּבְקוֹמָה".

וּפְתַב בְּעַל "עֲקִידַת יִצְחָק" (שַׁעַר סג', ד"ה), שְׁמָה שְׁצוּהָ הַקַּב"ה לְהִבְיֵא בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים שְׁנֵי שְׁעִירִים – שְׁעִיר אֶחָד לָהּ וְשְׁעִיר אֶחָד לְעֹזָאוֹל – הֵם כְּנֶגֶד יַעֲקֹב וְעָשׂו, שֶׁהָיוּ אֲחִים תְּאוֹמִים, וְנִבְחָר יַעֲקֹב לְהִיּוֹת בְּבַחֲיִנַת "שְׁעִיר אֶחָד לָהּ", וְאֵילוֹ עָשׂו אֲחִיו נִבְחָר לְהִיּוֹת בְּבַחֲיִנַת "שְׁעִיר אֶחָד לְעֹזָאוֹל".

וּכְפִי לְשׁוֹנוֹ הַקְּדוּשָׁה שֶׁל בְּעַל "הָעֲקִידָה": "וְעוֹד יִתְכַן בְּדֶרֶךְ הַרְמוֹז, שִׁיוֹתָן בְּזוֹה רּוֹשֵׁם נִפְלָא בְּהַבְדֵּל אֲשֶׁר בֵּין הַבָּנִים שֶׁל יִצְחָק אֲבִינוּ, אֲשֶׁר בָּא זְכוּרֹן עֲקִידָתוֹ בַּיּוֹם הַדִּין הַקּוֹדֵם, כִּי שְׁנֵיהֶם (יַעֲקֹב וְעָשׂו) נִדְּמוּ אֶל הַשְּׁעִירִים... וְלְהִיּוֹתָם תְּאוֹמִים... נִפְלָא בִּינֵיהֶם קִטְטָה עַל הַבְּכוֹרָה, וְיִתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּה' (רש"י בְּרֵאשִׁית כו'), וְלֹא סָרוּ אַחֲרָי-כֵּן מִהַתְקוּטָה עָלֵיהֶם. לְכֵן צוּהָ שִׁיטִּילוּ עָלֵיהֶם גּוֹרְלוֹת... אִיזוּהוּ לְשֵׁם (=לָהּ) וְאִיזוּהוּ לְעֹזָאוֹל".

וּמָה נִפְלָא מָה שְׁאֲמָרוּ (יוֹמָא לט', ע"א), שֶׁהָיָה סִימָן טוֹב כְּשֶׁעָלָה גּוֹרֵל הַשֵּׁם בְּיָמֵין, שִׁיּוּרָה שְׁאוֹתוֹ שְׁעִיר הַנִּקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב, 'יָמִין ה' רּוֹמְמָה' בּוּ, וּמְכוּנָתָ כְּנֶגְדּוֹ... אֲמַנָּם הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר הוּא שְׁעִיר בְּעֵצָם, אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְעֹזָאוֹל, הֵנָּה הוּא נוֹשֵׂא עָלָיו אֵת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... וְהוּא מְשַׁתְּלַח לְאֶרֶץ גְּזֵרָה, אֲשֶׁר שֵׁם נִפְלָא שְׂדוּדָה, בְּלִי שׁוּם תְּקוּמָה, כִּי לְסוּף(=בְּעֵתִיד) (עָשׂו) יִפּוֹל בְּנוֹפְלִים, וְלֹא יִהְיֶה שְׂרִיד וּפְלִיטָה לְבֵית עָשׂו – לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא. וְהוּא עֲנִין נִכְבָּד מְאֹד, רְאוּי שִׁיעֵשָׂה מִמֶּנּוּ סִימָן גָּדוֹל בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים הַזֶּה, כְּמוֹ שְׁאֲמָרְנוּ. כִּי עַל-כֵּךְ אֲמָרוּ חז"ל (ב"ר ס"ה): 'זְקַח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדֵי עִזִּים טְבִים' – טוֹבִים לָהּ, טוֹבִים לְבְנֵיךְ".

וְכֵן מְבוֹאֵר בְּמִדְרָשׁ עַל עָשׂו הַרְשָׁע (יְלִקוּט שְׁמַעוֹנֵי רַמְזוֹ תַקְעוּ): "וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֵת כָּל עֲוֹנוֹתָם' – נוֹטֵל הַקַּב"ה כָּל עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנוֹתֵנָן עַל עָשׂו הַרְשָׁע, שְׁנֵי אֲמָר: 'וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו'. וְאֵין שְׁעִיר, אֲלֹא עָשׂו, שְׁנֵי אֲמָר: 'הֵן עָשׂו אֲחִי אִישׁ שְׁעִיר'. 'אֵת כָּל עֲוֹנוֹתָם'. אֲמָר עָשׂו: כְּמָה כַח יֵשׁ לִי, שְׁאֵתָה נוֹתֵן עָלַי כָּל עֲוֹנוֹת יַעֲקֹב אֲחִי...". בְּדֶרֶךְ זֶה נִעְלָה בְּמִסִּילָה לְבִיאָר אֵת עֲנִין שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים עַל-פִּי מָה שְׁשִׁנֵּינוּ בְּמִסְכַּת אָבוֹת (ו', יב'): "כָּל מָה שְׁפָרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ – לֹא בְּרֵאוּ, אֲלֹא לְכַבּוּדוֹ".

וְתַמָּה עַל-כֵּךְ ה"יִשְׁמַח מִשָּׂה". שְׂכַן, אֵיךְ מִתְקַים "כָּל מָה שְׁפָרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ – לֹא בְּרֵאוּ, אֲלֹא לְכַבּוּדוֹ"? וְהָרִי יִשְׁנָם בְּעוֹלָם הַרְבֵּה רְשָׁעִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ רָעָה נֶגֶד ה', וְאֵיךְ כְּבוֹד שָׁמַיִם מִתְרַבֵּה עַל יְדָם? אֲלֹא, אֹמֵר ה"יִשְׁמַח מִשָּׂה": "כִּי בּוֹדָאֵי לֹא נַעֲדָרָה כּוֹנְתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם אִפְן... וְאֵף מֵאֲנָשֵׁי רְשָׁע וּפְשָׁע מִתְרַבֵּה

כבוד שמים, כי כשהקב"ה נפָרַע משונאיו (=מעניש את הרשעים)... שמו מתגדל ומתקדש, ונורא על כל סביביו".
וזהו שכתוב (משלי טז, ד): "כל פעל ה' למענהו, וגם רשע ליום רעה" - כל מה שפעל ה' הוא "למענהו" - לתכלית ולתועלת כדי שיתרבה כבוד שמים, "וגם רשע" - יוצא ממנו קידוש שם שמים "ליום רעה", כאשר מתמלאת סאתו (=מרבה הוא לפשוע), הקב"ה נפָרַע ממנו לעיני-כל, ואז מתקדש שמו יתברך בעולם.
הנה, רואים אנו שיש הבדל עצום בין הצדיק לבין הרשע. שכן, הצדיק מקדש שם שמים על-ידי שהוא עובד את ה' בעודו בחיים, שאז הוא משתמש עם החיות שנתן לו הקב"ה כדי לעבוד את ה' בתורה ובמצוות. ואילו הרשע מקדש שם שמים על-ידי מיתתו, כאשר הקב"ה נפָרַע ממנו כשהוא מגדיש את הסאה.

ומעתה יאיר לנו להבין מעט מזעיר את עבודת הכהן הגדול לבחור את שני השעירים - שעיר אחד לה' ושעיר אחד לעזאזל - כי יש בכך רמז ברור על שתי הדרכים של קידוש שם שמים. שהרי, כל הנבראים צריכים לקדש שם שמים, אלא שהבחירה היא כמובן ביד האדם, האם לקדש שם שמים בבחינת "שעיר לה'" - על-ידי תורה ומעשים טובים. או חלילה לקדש שם שמים בבחינת "השעיר לעזאזל", על-ידי שהקב"ה נפָרַע מהרשעים לעיני כל, שאז מתגדל שמו על-ידי מיתתם.

והנה, עם ישראל, זרעו של יעקב אבינו, גלו דעתם, שהם בוחרים לקדש שם שמים על-ידי עסק התורה וקיום המצוות, בבחינת "שעיר אחד לה'", שהרי קבלו עליהם את התורה בהר סיני והקדימו "נעשה" ל"נשמע". (וברור הוא שעל-ידי שהם מקריבים ומשעבדים את כל גופם - רמ"ח איבריהם ושס"ה גידיהם - לשם שמים בתורה ובמצוות, זה בחינת קרבן לה')

אולם, רשעי ישראל, אומות העולם, שהם מזרעו של עשו הרשע שסרבו לקבל את התורה הקדושה, הרי בכך גלו דעתם שאין הם רוצים לעשות את רצון ה' ולקדש שם שמים בבחינת "שעיר לה'" (=על-ידי התורה והמצוות). אולם, מכיון שכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו. נמצא, שגם הגויים חייבים לקדש שם שמים. ולכן אם אין הם מקדשים שם שמים, בבחינת "שעיר לה'" (=על-ידי תורה ומצוות), לא נותר להם אלא לקדש שם שמים, בבחינת "שעיר אחד לעזאזל", על-ידי שהקב"ה מביא עליהם מפלה, כפי שאומר ה"ש"מח משה": "כי כשהקב"ה נפָרַע משונאיו (=מעניש את הרשעים)... שמו מתגדל ומתקדש, ונורא על כל סביביו...".

לכן צוה הקב"ה לכהן הגדול להביא ביום הפיפורים שני שעירים: שעיר אחד לה' הוא כנגד יעקב אבינו, אשר הוא זרעו בחרו לעבוד את ה' בתורה ובמצוות.

(ואולם מאחר ו"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", על-כן מעלה הכהן הגדול את השעיר לה' קרבן חטאת, כדי לכפר על אלו מישראל שלא מלאו פראוי את תפקידם לקדש את שם שמים, בבחינת "שעיר אחד לה'"). ומה שמביא הכהן הגדול שעיר אחד לעזאזל הוא כנגד עשו הרשע, כדי לעורר בשמים, כי על עשו זרעו מוטלת החובה לקדש שם שמים, בבחינת "שעיר אחד לעזאזל", על-ידי שיביא עליהם הקב"ה מפלה, אמן כ"ר!" "אחרי מות"

מסופר על הבעל-שם-טוב, שנקלע לאחוזתו של כפרי אחד, שהיה לו סוס נאה וחזק, שעבד למענו בכל כוחו. כשראה הבעל-שם-טוב את הסוס, ידע שמגולגלת בו נשמת אדם, שהיה חיב בחייו כסף לאותו כפרי, ומכיון שלא פרע את חובו, נגזר עליו להתגלגל בסוס, ולעבוד למען אותו כפרי. נגש הבעל-שם-טוב אל בעל הסוס, ובקש ממנו למכור לו את סוסו. לא הסכים הלה, בטענה שסוסו זה הוא הטוב והמועיל שבסוסיו. "אם כן, הראה נא לי את השטרות אשר עליהם חתומים האנשים שחיבים לך כסף", בקש הבעל-שם-טוב. משהראה לו הכפרי את שטרותיו, הפציר בו הבעל-שם-טוב לתת לו שטר מסוים. "למה לך שטר זה?" - תמה הכפרי - "האיש החתום עליו נפטר, וממילא לא יחזיר לי את החוב". "אף-על-פי-כן חפץ אני בשטר זה", אמר הבעל-שם-טוב. לאחר שקבל הבעל-שם-טוב את השטר מידי הכפרי במתנה גמורה, עמד הבעל-שם-טוב וקרעו לגזרים. באותו רגע נפל הסוס ומת - וכך היה תיקון לנשמתו של האיש, והוא בא אל מקומו בשלום. (נפלאות הבעש"ט).

וכן מסופר על האר"י הקדוש זצ"ל, שתלמיד חכם אחד בקש ממנו שיתן לו מכתב המלצה, כיון שהוא רוצה ללכת לעיר אחרת. הרב הסכים, נתן לו, ואמר: לך לשם, כי שם יזמין לך השם יתברך את בת זוגך. התלמיד החכם לקח את האגרת, והלך לאותה העיר. ושם, באותה העיר, חלקו לו כבוד גדול. ובנוסף, אחד מעשירי העיר נתן לו את בתו לאשה, ונתן לו הרבה נדוניה ונכסים. ואותו תלמיד חכם היה נשוי איתה שלושה חודשים, ואז לפתע מתה האשה, וירש הוא את כל הנכסים שלה, וחזר לעירו, ונכנס אצל הרב כדי לבקרו. אמר לו הרב: דע לך שהאשה הזאת שהיית נשוי לה, הייתה איש בגלגול הראשון, וזה היה חברך פלוני, שלקח ממך הרבה מעות (=הרבה כסף) שלא פדיו. וחזר הוא בגלגול כדי לתקן מה שפגם. ומפני שגרם לך אז צער, נהנית ממנו עכשיו שלושה חודשים. ובגלל הגזל שגזל ממך אז, ירשת עכשיו את כל נכסיו... שבת שלום לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

”בְּנֵי צִיּוֹן”

”בְּנִיסָן נִגְאָלוּ (יִשְׂרָאֵל), וּבְנִיסָן עָתִידִין לְהִגְאָל”

עַל אַרְבַּעַת הַקּוֹשִׁיּוֹת שֶׁשׁוֹאֵל הַבֵּן בְּלִיל הַסֹּדֵר, שׁוֹאֵל הַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן, מְדוּעַ תִּקְנֶה חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּלִיל הַסֹּדֵר, שֶׁהַבֵּן שׁוֹאֵל אֶת אָבִיו דּוֹקָא ד' (=4) קוֹשִׁיּוֹת, לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר?

וּמְשִׁיב הַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן וְאוֹמֵר, שְׁאַרְבַּע הַקּוֹשִׁיּוֹת שֶׁל הַבֵּן מְכוּנּוֹת כַּנֶּגֶד ד' הַקּוֹשִׁיּוֹת שֶׁשָּׂאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם וְחוּהָ לְאַחַר שֶׁחֲטָאוּ בְּעֵץ הַדַּעַת. (כַּיְדוּעַ, לְאַחַר חֲטָא עֵץ הַדַּעַת שָׂאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן (1) "אֵיכָה?". לְאַחַר מִכֵּן שָׂאֵל אוֹתוֹ (2) "מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עִירַם אֶתְהָ?" , וְהוֹסִיף וְשָׂאֵל אוֹתוֹ (3) "הֲמֵן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֶכֶל מִמֶּנּוּ אֶכְלֶת?". וְקוֹשִׁיָה רְבִיעִית (4) "מָה זֹאת עָשִׂית?".

וְצָרִיכִים אֵנּוּ בִיאור עַל-כֵּךְ. שֶׁכֵּן, מְדוּעַ בְּאֵמַת שָׂאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹקָא ד' (=4) קוֹשִׁיּוֹת. זֹאת וְעוֹד מְדוּעַ שׁוֹאֵל הַבֵּן ד' (=4) קוֹשִׁיּוֹת בְּלִיל פֶּסַח כַּנֶּגֶד ד' הַקּוֹשִׁיּוֹת שֶׁשָּׂאֵל הַקַּב"ה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן? תַּחֲלִיָה, נִקְדִּים לֹמֵר כִּי הַבִּיאור הוּא עַל-פִּי מָה שֶׁשָּׁנִינוּ בַּגְּמָרָא (בְּרִכּוֹת מ'): "תְּנִיָא: אֵילָן שֶׁאֶכֶל מִמֶּנּוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן – רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גִּפְן הִיָּה (=הָאֵילָן)... רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, חֲטָה הִיָּה, שְׂאִין הַתֵּינּוֹק יוֹדֵעַ לְקַרָא אַבָּא וְאִמָּא, עַד שֶׁיִּטְעַם טַעַם דְּגָן".

וּמְבוֹאֵר בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים, שֶׁ"אֵלוּ וְאֵלוּ דְבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים". אִם כֵּךְ, נִמְצָא שֶׁכָּל אֶחָד שֶׁהִיָּה כְּלוּל בְּתוֹךְ אָדָם הָרִאשׁוֹן, צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת חֲטָאוֹ בְּשְׁנֵי דְבָרִים אֵלוּ – חֲטָה וַיִּין, וְלִכֵּן מִצְוָה מְדֹאֲרִיתָא (=מִן הַתּוֹרָה) לְאֶכֶל מִצְוָה, שְׁעֲשׂוּיָה מִחֲטָה, בְּלִיל פֶּסַח. וְהוֹסִיפוּ חֲכָמִים וְתַקְּנוּ גַם לְשִׁתוֹת ד' כּוֹסוֹת וַיִּין, כַּדִּי לְהַשְׁלִים אֶת תִּיקוֹן חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, שֶׁהִיָּה גִפְן לְפִי שֵׁיטַת רַבִּי מֵאִיר.

וּכְפִי דְבָרֵי הַשֵּׁל"ה הַקְּדוּשׁ: "וְהִמְצָה וְהִיָּין הֵם תִּיקוֹן חֲטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, יֵשׁ אוֹמְרִים חֲטָה הִיָּה, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים אֲשֶׁכּוּל עֲנָבִים (בְּרִכּוֹת מ', א'). וְדְבָרֵי שְׁנֵיהֶם אֵמַת, לְ(אָדָם) הַמְּבִין רְמִיזָתָם, וְהִמְצָה הִיא הַתִּיקוֹן שֶׁל הַחֲטָה, וְהִיָּין הוּא הַתִּיקוֹן שֶׁל אֲשֶׁכּוּל עֲנָבִים".

זֹאת גַּם הַסִּיָּבָה שֶׁאֵנּוּ מְקַדְּשִׁים עַל הִיָּין בְּלִיל שֶׁבַת קֹדֶשׁ, וּמְבָרְכִים עַל לֶחֶם מִשְׁנֵה. שֶׁכֵּן, כְּאִמּוֹר, חֲטָא עֵץ הַדַּעַת הִיָּה עַל-יַדֵּי אֶכִּילָה בְּלֶחֶם וּבַיִין. וְלִכֵּן עֵיקַר הַתִּיקוֹן שֶׁצָּרִיכִים אֲנַחְנוּ הוּא עַל-יַדֵּי אֶכִּילָה. וְכִמוֹ שֶׁמִּצְאָנוּ בְּהַכְּשֵׁר כְּלִים אֶת הַכֶּלֶל "כַּבּוּלְעוֹ, כֵּךְ פּוּלְטוֹ" – כֵּךְ, כִּמוֹ הוּא עַל-יַדֵּי אֶכִּילָה. וְכִמוֹ שֶׁמִּצְאָנוּ בְּהַכְּשֵׁר כְּלִים אֶת הַכֶּלֶל "כַּבּוּלְעוֹ, כֵּךְ פּוּלְטוֹ" – כֵּךְ, כִּמוֹ שֶׁבְּלַעוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת הַכֶּלּוּלוֹת בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן אֶת הַזוֹהֶמָה כֶּשֶׁאֶכֶל הוּא מֵעֵץ הַדַּעַת, כֵּךְ תְּפִלֵּט זוֹהֶמָה זוֹ עַל-יַדֵּי תִיקוֹן הָאֶכִּילָה שְׁלָנוּ.

וְלִכֵּן צָרִיךְ אָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּעֵנֵי הָאֶכִּילָה – הֵן מִצַּד הַבְּרִכּוֹת (שִׁיָּהּ בְּכוּנָה שְׁלֵמָה וְטְהוּרָה), וְהֵן מִצַּד הַמֶּאֱכָל עֲצָמוֹ שִׁיָּהּ בְּתַכְלִית הַכְּשָׁרוֹת, וְכֵן שִׁיָּהּ גַּם נָקִי (מִחֲשֵׁשׁ גּוֹל), וַיִּזְהַר מְאֹד בְּלִימוד תּוֹרָה עַל הַשְּׁלָחַן, וַיִּתְרַחַק מִכָּל דְּבַר הָאֶסּוּר עַל הַשְּׁלָחַן, וְכָל מִינֵי כַּעַס וְהַקְּפָדָה, כִּי עֲנִין הָאֶכִּילָה הוּא, כְּאִמּוֹר, תִּיקוֹן גְּדוֹל לְחֲטָא עֵץ הַדַּעַת.

נִפְלָא לְצַרְף מָה שֶׁכָּתַב ה"בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר" (נִיסָן מֵאִמֵּר ח', אוֹת ז') בְּלִשׁוֹן קוּדְשׁוֹ: "כְּתַבוּ הַמְּקוּבְּלִים (כִּי) ע"ץ הַדַּעַת" בַּגְּמָטְרִיא חֲמ"ץ וְשִׁא"ר. (עַל-כֵּן) בְּהִישָׁמַר מִן חֲמִץ שְׂאֵר, הוּא תִיקוֹן לְחֲטָא אָדָם, שֶׁאֶכֶל עֵץ הַדַּעַת" מְקוֹר הַדְּבַר בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשׁ "בְּרִית כְּהוֹנֵת עוֹלָם" (מֵאִמֵּר מִצְוֹת מְשׁוּחִים בְּשִׁמּוֹן, פֶּרֶק טו'): "וְזֶה יִהְיֶה אֲזוּהָרַת חֲמ"ץ וְשִׁא"ר דְּחוּשְׁבְּנֵיהוּ (=כְּמִנִּין) ע"ץ הַדַּעַת, דְּאִית בֵּיהּ (=שִׁישׁ בּו) אַחֲזוֹת הַנְּחָשׁ".

נִקְדִּים עוֹד הַקְּדָמָה מִדְּבָרֵי הָאֵר"י וְצ"ל, שֶׁהַקְּשָׁה עַל מָה שֶׁאִמְרוּ חו"ל: "וְהָאֵרֶץ הִיָּתָה תְּהוֹ" – זֶה גְלוּת בְּבָל... וְ"בְהוֹ" – זֶה גְלוּת מְדִי... וְ"וְחֶשֶׁךְ" – זֶה גְלוּת יוֹן... "עַל פְּנֵי תְהוֹם" – זֶה גְלוּת מִמְּלַכַת הָרַשָּׁעָה (=אָדוּם)... "וְרוּחַ אֱלֹקִים" – זֶה רוּחוֹ שֶׁל מְלַךְ הַמְּשִׁיחַ" (הַרִי ד' גְלוּיוֹת בְּבָל אָדוּם יוֹן מְדִי).

שׁוֹאֵל הָאֵר"י הַקְּדוּשׁ, מְדוּעַ לֹא הִזְכִּירוּ חו"ל אֶת גְלוּת מְצָרִים, שֶׁהִיָּתָה הַגְּדוּלָה וְהַקְּשָׁה מִכְּלָן (=מִכָּל הַגְּלוּיוֹת)?

ומשיב שם האר"י, שגלות מצרים היתה גלות כללית ושורשית שהכילה בתוכה את כל ארבע הגלויות – בבל, מדי, יון, ואדום. ואף החיד"א זצ"ל הביא רמז לכך, מהפסוק "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" – "באים" ראשי-תבות: **בבל אדום יון מדי**. וזאת, כדי לומר לנו שכל ארבע הגלויות היו כלולות בגלות מצרים. (האר"י הקדוש מוסיף שכל אחת מהגלויות מתנגדת לאות אחת מ-ד' אותיות של שם הוי"ה (=ה-ו-ה), ברוך הוא. **בבל כנגד י'**, מדי כנגד ה' הראשונה, יון כנגד ו', ואדום כנגד ה' השנייה. אבל גלות מצרים היא גלות כללית הכוללת בתוכה את כל ד' הגלויות ביחד, והיא כנגד קוצו של אותה י', הכוללת את כל ד' אותיות שם הוי"ה).

ענין זה פותח לנו פתח להבין את הכתוב בפרשת "וארא" על ארבע לשונות גאולה: **והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי**. לכן תקנו לנו חז"ל לשמות ארבע פוסות יין בליל פסח. ולכאורה תמוה הדבר: מה ענין ארבע לשונות של גאולה? הרי במציאות היתה רק גאולה אחת...

אולם לפי האמור לעיל מובן הדבר, שהרי גלות מצרים כללה בתוכה את כל ארבע הגלויות. אם כן, גם גאולת מצרים היתה כללית וכללה בתוכה את ארבע הגאולות.

וראוי להביא כאן מה כתב הרה"ק מוה"ר חיים ויטאל זצ"ל, בספרו "שער המצות", דבר נפלא (פרשת ואתחנן): "...ראיתי למורי (האר"י הקדוש) זלה"ה, (שהיה) מתגבר כארי בכת, בעת שהיה עוסק ב(לימוד) הלכה, עד שהיה נלאה ומזיע זיעה גדולה, ושאלתי את פיו, מדוע (הוא) טורח כל-כך? והשיב לי (האר"י): "...ראוי (לאדם) לטרוח ולהתיש כוחו בהיותו עוסק בהלכה... כי תכלית העיון היא לשפר את **הקליפות** (=כוחות הטומאה), שהם הקושיות..."

מבואר מכאן, שעיקר הקושיות בהלכות הוא רק מחמת **הקליפות** (=כוחות הטומאה), שמונעות מהאדם להשיג השגות בתורה, ולכן צריך האדם להתגבר ולהתגבר על כוחו בעיון גדול, כדי לשפר את **הקליפות**.

וראוי לציין שרבי צדוק הכהן ("מחשבות חרוץ" אות י') כתב שהגיעה בתורה כדי לישב את הקושיות, מסוגלת מאוד לשפר ולבטל את **הקליפות**. ומוסיף הוא עוד, שעל-ידי כך, מתגלים השגות חדשות בתורה.

לכן הקדים הקב"ה, ברוב רחמיו וחסדיו, רפואה למכה, לשאול את אדם וחוה ד' (=4) קושיות, המכונות כנגד ד' (=4) הגלויות, שהן בבחינת ד' (=4) **קליפות** קשות. שכן, על-ידי יישוב הקושיות זוכים לשפר את **הקליפות** (=כוחות הטומאה), וממילא לשבור את על הגלויות מעל צנארנו. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן) "כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא" (ויקרא יח' יד')

סופר על הרב מפוניבז', הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצוק"ל, שפעם בעת שבקר באמריקה, אושפז בבית החולים "הר סיני" במנהטן לאחר שלא חש בטוב. והנה, כאשר נאלצו הרופאים לבצע בו עירוי דם, סרב הרב לקבל את העירוי בטענה שגופו אינו סובל דם אחר, בפרט דם של גוי. הרופאים ניסו להתחכם, ולקחו מנות דם מ"בנק הדם" שבבית החולים, כשהם מערימים על הרב שמדובר בדם של יהודי. אך באותו רגע שהוכנסה המחט לגופו של הרב, הוא נתקף בעזית קשה, וכל גופו פרץ בפרפורים מבהילים, כשהוא זועק "לדם טמא לא תהיה שליטה על גופי!", וזאת עוד בטרם חדרה ולו טיפת דם לגופו של הרב. מיד נאלצו הרופאים לותר על עירוי הדם, ושלפו את המחט בחזרה. מבוהלים ונדהמים הביטו הרופאים אחד בשני! מימיהם לא נתקלו במחנה שכזה. בבהילות השיגו תורם יהודי מויליאמסבורג, ובצעו בגאון רבי יוסף שלמה כהנמן עירוי דם יהודי, כדי שלא יתערבו דמים בדמים.

לא לביש

סמוך לבית מדרשו של הרה"ק ה"אמרי חיים" מויזניץ זיע"א בבני ברק, התגורר יהודי, שהפשרות בביתו לא היתה מן המהודרות. פעם היה לו יורצ'יט (=אזפרה), והוא הביא לבית מדרשו של הרבי שתיה ומיני מאפה ל"תיקון". בסיום התפילה הזמין את הרבי ואת המתפללים לטעום מן הכיבוד, ולומר "לחיים". בקשו כלם להשתמט ממנו בגלל הפשרות המפוקפקת שלו, אך תלו עיניהם ברבם, לראות מה יעשה.

"ודאי, ודאי" – האיר ה"אמרי חיים" את פניו – "אך טרם הנחתי תפילין דרבנו תם", ואיני טועם לפני הנחתן. האם תרשה לי ליטול עמי פרוסת עוגה?". "ודאי רבי" – השיב היהודי נפעם.

מיד הצטרפו שאר המתפללים ואמרו, כי גם הם לא הניחו תפילין דרבנו תם, וכל אחד נטל פרוסה בידו. מיד אורו עיניו של אותו יהודי, והוא נטל לביתו את המגש הריק...

שבת שלום וחסד שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ... שֶׁבְכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם"

יָדוּעַ מִנְהַג יִשְׂרָאֵל, שֶׁצָּרִיךְ לְהַגְבִּיחַ אֶת כּוֹס הַיַּיִן כְּאֲשֶׁר מְגִיעִים לְכַתּוּב "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ". וּמְקוֹר הַדְּבָר הוּא מִבְּעַל הַ"רוֹקַח" (שֶׁהָיָה אֶחָד מִבְּעָלֵי הַתּוֹסֵפוֹת), בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח: "וְרָאִיתִי אֲנִי, אֲלֵעֲזוֹר הַקֶּטָן, אֶת אָבִא מוֹרִי... שֶׁהָיָה מְגַבִּיחַ אֶת הַכּוֹס... (מִהַפְּסָקָה) וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ' עַד 'וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם'. וְשָׂאֲלַתִּי אֶת פִּי, וְאָמַר לִי: מִנְהַג אֲבוֹתֵינוּ כֵּן הוּא, לְפִי שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּהַצְלָה, וְכָתִיב (תְּהִלִּים קט', יג): 'כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֶשָּׂא'."

וְכֵן מוֹבָא בְּסֵפֶר "לְקַט יִשְׂרָאֵל" (מִנְהַגִּים וּפְסָקֵי הַלְכוּת שֶׁרָאָה אֲצֵל רַבּוֹ, בְּעַל "תְּרוּמַת הַדְּשָׁן", עֲמוּד פֶּד'): "...וְאָמַר לִי (רַבִּי): כָּל אָדָם צָרִיךְ לְהַגְבִּיחַ הַכּוֹס בְּאוֹמְרוֹ 'וְהִיא שְׁעֵמֶדָה...'. אֶף-עַל-פִּי שֶׁאֵינוּ יוֹדְעֵי הַסּוּד, וַיְכּוֹן לְמָה שֶׁכּוֹן הַרוֹקַח". וְכֵן מִנְהַג זֶה מוֹבָא גַם בְּשֵׁם הַשֵּׁל"ה הַקְדוּשׁ (פְּסָקִים "נֵר מְצוּהָ", אוֹת לֵא'): "...כְּשֶׁאוֹמֵר הַפְּסָקָה 'וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ...'. יֵאָחֵז הַכּוֹס בְּיָדוֹ, עַד שֶׁמְסִים הַפְּסָקָה 'וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם'. זֶה הוּא עַל דְּרָךְ הַקְּבָלָה...". וְצָרִיכִים אָנוּ לְהַבִּין עֲנִיָּן זֶה. שֶׁכֵּן, מִדּוּעַ כְּאֲשֶׁר אוֹמְרִים "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ", צָרִיךְ לְהַגְבִּיחַ אֶת הַכּוֹס? כְּדֵי לְהַבִּין אֶת עֲמֻק גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, רְאוּי לְדַעַת שֶׁהַשְּׂכִינָה הִיא אוֹר ה', וְהִיא שֶׁרֶשׁ שֶׁל כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְשֵׁם, בְּתוֹךְ הַשֶּׁרֶשׁ, מְאוּחָדִים כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּאַחֲדוּת גְּדוּלָה. וְעַל-כֵּן נִקְרָאת הַשְּׂכִינָה גַם בְּתוֹךְ "כְּנִסַת יִשְׂרָאֵל", כִּינּוּן שֶׁהִיא כְּנִסַת וְכוּלָּלַת בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וּמִבּוֹאֵר בְּסֵפֶרִים הַקְדוּשִׁים, שֶׁהַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה נִקְרָאת "שְׂכִינָה", עַל שֵׁם שֶׁהִיא שׁוֹכֵנַת בְּתַחְתּוֹנִים (=בְּעוֹלָם הַזֶּה), וְעָלֶיהָ אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תְּהִלִּים קיד', ט'): "מוֹשִׁיבֵי עֲקָרַת הַבַּיִת אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה". שֶׁכֵּן, בְּהִיוֹת הַשְּׂכִינָה כּוּלָּלַת בְּתוֹכָהּ אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הָרִי הִיא בְּבַחֲנֵינָה "אִם הַבְּנִים", הַשְּׂמַחָה בְּגְדוּלַת וְהַצְּלָחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְצָרִיךְ לְדַעַת, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, וְכְבוֹד הַתּוֹרָה וְכְבוֹד יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְרוּם הַמְעֻלָה, גַם הַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה שֶׁרֶשׁ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הִיָּתָה בְרוּם הַמְעֻלָה, בְּבַחֲנֵינָה "אִם הַבְּנִים שְׂמַחָה" – שְׂמַחָה בְּקִידוּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם וְגַם בְּשִׁפְעַת רַב טוֹב שֶׁקְּבָלָה מִהַקְב"ה כְּדֵי לְהַשְׁפִּיעַ לְבְנֵיהָ – עִם יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם הַזֶּה. אוֹלָם, מֵאֵז שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל בֵּין הָאוּמוֹת, מְצִטְעֶרֶת הַשְּׂכִינָה עַל חִילוּל כְּבוֹד ה' וְכְבוֹד הַתּוֹרָה וְכְבוֹד יִשְׂרָאֵל, הַמְּפוֹזְרִים בֵּין הַגּוֹיִים. וּמִרּוֹב הַיִּיסוּרִים וְהַצָּרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִתְּפִלַּשֶׁת הַשְּׂכִינָה בְּעֶפְרַת מַחְמַת צְעָרָה הַגְּדוּל עַל גְּלוּת הַבְּנִים.

עַל-כֵּן, מוֹטֵל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַתְנֵנוּ לְהָרִים כְּבִיכּוֹל אֶת הַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה מִן הָעֶפְרָה, עַל-יְדֵי שְׁנַעְסוֹק בְּתוֹרָה וּבְעִבּוּדַת ה', וְנִקְדָּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדִינוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַפִּיטָן הָאֱלֹקִי רַבִּי שְׁלֵמָה אֶלְקָבֶץ זצ"ל, בְּפִיוֹט "לְכָה דוֹדִי" עַל הַשְּׂכִינָה: "הַתְּנַעֲרֵי מֵעֶפְרָת קוּמִי. לְבָשִׂי בְּגָדֵי תְּפָאֲרַתְךָ עִמִּי".

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַרַ"ק מְאֻפְטָא זִיע"א (תְּרוּמָה, דף צג'): "כִּי עֲבוּדָה זֹאת – לְאוּקְמָא שְׂכִינְתָא מֵעֶפְרָא (=לְהַקִּים אֶת הַשְּׂכִינָה מִהָעֶפְרָה) – מוֹטֵלַת עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל – גַם עַל הַפְּחוֹת שְׂבִי יִשְׂרָאֵל. וְלֹא יֵאמַר (אָדָם), מַה אֲנִי לְהַכְנִים עֲצָמִי לְדַבֵּר גְּבוּהָ כְּזֶה, כִּי כָּל אֶחָד צָרִיךְ לְדַאוֹג עַל גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, וְלְהַשְׁתַּתֵּף בְּצְעָרָה וְלְהַקִּימָה". וְזֹאת, מִכִּינּוּן שֶׁכָּל אֶחָד מְסוּגֵל לְפִי כּוֹחוֹ וּמְדַרְגָּתוֹ לְקַדֵּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם, וְלְגָרוּם נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ עַד שֶׁתְּרוֹמֵם הַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה מִן הָעֶפְרָה. וְזֶה מַה שֶׁשְּׂנִינּוּ בְּמִשְׁנֵה (אֲבוֹת ב', יב'): "וְכָל מַעֲשֵׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם". שֶׁכֵּן, "לְשֵׁם" הוּא נוֹטְרִיקוֹן (=רִאשִׁי תִיבוֹת): "לְאוּקְמָא שְׂכִינְתָא מֵעֶפְרָא" (=לְהַקִּים אֶת הַשְּׂכִינָה מִהָעֶפְרָה)...

וְהֵנָּה, מְבֹאֵר הַשֵּׁל"ה הַקְדוּשׁ, כִּי מַה שֶׁאֵנוּ אוֹמְרִים בְּלִיל פֶּסַח בְּהַגְדָּה, "וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ...". הַכּוֹנֵה הִיא עַל הַשְּׂכִינָה הַקְדוּשָׁה, שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ בְּכָל הַגְּלוּיוֹת. וְכִפִּי דְבָרֵינוּ הַקְדוּשִׁים: "וְסוּד הָעֲנִיָּן, כִּי כּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה רוּמֵנוּ עַל הַשְּׂכִינָה...וְהַשְּׂכִינָה הִיא שְׁעֵמֶדָה לָנוּ. (כְּלוּמָר), בְּכָל מְקוֹם שֶׁגָלוּ יִשְׂרָאֵל – גְּלַתָּה (ה) הַשְּׂכִינָה

עמָהֶם". וּפְּכִי שְׁמִיָּא גַם הַחִיד"א, בְּשֵׁם הָאֲרִיז"ל, שְׁ"וְהִיא שְׁעֲמָדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ... הִיא הַשְּׂכִינָה, שְׁעֲמָדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. בְּכָל מְקוֹם שְׁגָלֵינוּ – שְׂכִינָה עִמָּנוּ" ("שְׁמַחַת הַרְגָּל", "וְהִיא שְׁעֲמָדָה").
הִנֵּה כִּי כֵן יֵשׁ לֹמֵר, שְׁזֵהוּ בִּיאוֹר דְּבָרֵי הַ"רוֹקַח", שְׁמִגְבִּיָּהִים אֶת הַכּוֹס לְפָנָי "וְהִיא שְׁעֲמָדָה", לְרִמּוֹ עַל הַפְּתוּב "כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא". שְׁהָרִי, לְמַדְנֵנוּ שְׁהַכּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה רוּמָזַת עַל הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה, שְׁנִמְצָאָת עִמָּנוּ בְּגִלוּת, וּלְפִי הַמְּבֹאֵר פְּעוּלַת הַגְּבַהַת הַכּוֹס הִיא כְּדִי לְלַמְּדֵנוּ עַל הַעֲבוּדָה הַגְּדוּלָּה הַמוּטְלַת עָלֵינוּ – "לְאוּקְמָא שְׂכִינְתָא מְעַפְרָא" (=לְהַקִּים אֶת הַשְּׂכִינָה מִהַעֲפָר).

וְזֵהוּ שְׁאֲמַר דּוּד הַמְּלִךְ "כּוֹס יְשׁוּעוֹת...". דְּהֵינּוּ, כָּל עֲבוּדָתִי בְּעוֹלָם הַזֶּה הִיא לְרוּמֵם אֶת הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה הַמְּתַפְּלֶשֶׁת בְּעַפְרָא. וְאִיךְ מְרִימִים אֶת הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה? "בְּשֵׁם ה' אֶקְרָא" – כָּל מַעֲשֵׂה וּמַעֲשֵׂה הוּא לְשֵׁם ה', בְּבַחֲיַנַּת "וְכָל מַעֲשִׂיךְ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם". (עַל פִּי "אוֹרֵה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִיזְמֵן)
"כְּנִגְדַּ אַרְבְּעָה בְּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה..."

עַל הַפְּתוּב בְּהַגְּדָה, "כְּנִגְדַּ אַרְבְּעָה בְּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה: אֶחָד חֲכָם. וְאֶחָד רִשְׁעִי. וְאֶחָד תָּם. וְאֶחָד שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשְׂאוֹל", אוֹמֵר "כְּסָא הַרְחֵמִים": "שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ (לְשְׂאוֹל), חֲכָם, רִשְׁעִי תָּם" – רִאשֵׁי תִיבוֹת "שְׁחָרִית", רִמּוֹ עַל חֲשִׁיבוֹת תְּפִילַת שְׁחָרִית, וְכִנְגֵד זֶה "דְּבָרָה תּוֹרָה" – שְׁצָרִיךְ לְהַקְפִּיד עַל תְּפִילָה זוֹ. (וּבְרִוּר שְׁצָרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל ג' תְּפִילוֹת בְּכָל יוֹם – שְׁחָרִית, מְנַחֵה וְעֶרְבִית). שְׁכֵן, בְּזִכּוֹת הַתְּפִילוֹת יְבוֹא מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ, וְיִקְבֹּץ אוֹתָנוּ מִיַּד הַגּוֹיִים. וְזֵה נְרִמּוֹ בְּתִיבָה "אֶפִיקוּמָן" – רִאשֵׁי תִיבוֹת אֲדוּנֵי פוֹדָה יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים וְטְהוּרִים מִיַּד גּוֹכְרִים. וְכֵן "אֶפִיקוּמָן" גְּמַטְרִיָּה "רוּפֵא" – שְׂאֵז, בְּגִאוּלָּה הַקְּרוּבָה יִרְפָּא ה' אֶת כָּל חוּלֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.
וְיֵשׁ לֹמֵר, שְׁמִי שְׂאוּכַל אֶת הָאֶפִיקוּמָן בְּתִיבָתוֹ וּבְנַפְשׁ חֲפְצָה, תְּהִיָּה לוֹ רְפוּאָה לְנַשְׁמָתוֹ וּלְגוּפוֹ, וְיִתְמַתְּקוּ הַדִּינִים מֵעָלָיו, כְּמוֹ שְׁפִרְשׁ רִש"י בְּגִמְרָא (פְּסָחִים קי"ט): "וְלִשׁוֹן אֶפִיקוּמָן – הוֹצִיאָו וְהִבִּיאָו מִיַּד מְתִיקָה" – שְׂאֲחַר אֲכִילַת הָאֶפִיקוּמָן מִבִּיאִים לָנוּ מִהַשְּׁמַיִם "מִיַּד מְתִיקָה", כְּדִי לְהַמְתִּיק לָנוּ אֶת הַדִּין.
עוֹד פְּרוּשׁ: "אֶפִיקוּמָן" – פִּירוּשׁוֹ הוּא אֶפִיקוּ (=הוֹצִיאָו) "מָן" – כְּלוּמֵר, הוּא יִתְבַּרְךְ, כְּמוֹ שְׁכַלְכַל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּמֵן מ' (=40) שָׁנָה, הוּא יְכַלְכַל אוֹתָנוּ בְּשִׁפְעַ רַב טוֹב שָׁנָה זוֹ, וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, אָמֵן.

"כְּשֵׁם שְׁמַצוּהָ עַל אֲדָם לֹמֵר דְּבַר הַנְּשָׁמַע, כְּךָ מַצוּהָ עַל אֲדָם שְׂלָא לֹמֵר דְּבַר שְׂאִינוּ נִשְׁמַע" (יבמות סה', ע"ב).

פַּעַם פְּקַד חֲרָף קָשָׁה בְּמִיּוּחַד אֶת קְהִילַת סְלוֹנִים שְׁבִלִיטָא. בְּרִאשׁ וּבְרִאשׁוֹנָה נִפְגְּעוּ עַנְיֵי הַמְּקוֹם, שְׁהָיוּ סְמוּכִים אֶל שְׁלַחַן הַצִּיבוּר, אֲךָ יוֹתֵר קָשָׁה הָיָה סְבָלָם שֶׁל הַיְלָדִים הַרְכִּים, שְׁהָיוּ מִתְהַלְכִים בְּחוּצוֹת הָעִיר לְבוּשֵׁי קָרְעִים, וְהוֹשִׁיטוּ אֶת יְדֵיהֶם לְנִדְבַת הַעוֹבְרִים וְהַשְּׁבִים. בְּיָמִים הֵּם יָשַׁב עַל כְּסֵא הַרְבֵּנוֹת בְּסְלוֹנִים רַבִּי אִיזִיל חֲרִיף, שְׁהָיָה מְקוּבָל עַל כָּל חוּגֵי הַצִּיבוּר, וְנִחְשַׁב לְאַחַד מְגִדוּלֵי הַתּוֹרָה שְׁבָדוֹר. כְּשֶׁרָאָה רַבִּי אִיזִיל אֶת הַמְּצָב הַחֲמוּר שֶׁל עַנְיֵי הַמְּקוֹם, הַחֲלִיט לְהַקְדִים אֶת הַמְּגִבִית הַשְּׁנֵתִית שֶׁל הַ"קְמַחָא דְּפִסְחָא" שְׁנִיעֲרָכָה בְּסְלוֹנִים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא רַבִּי אִיזִיל, בְּכַבּוּדוֹ וּבְעַצְמוֹ, הַחֲלִיט פּוֹקֵד רַבִּים מִבְּעָלֵי הַבָּתִּים הָאֶמִידִים שְׁבָעִיר, וְהַתְרִים אוֹתָם לְצָרְכֵיהֶם הַדְּחוּפִים שֶׁל הָעַנְיִים.
בְּאוֹתוֹ זְמַן חָי בְּסְלוֹנִים גְּבִיר אֶחָד, שְׁנֵהֵל עֲסָקִים גְּדוּלִים וּמְסוּעָפִים בְּכָל הָאָזוֹר, אֲךָ יָדוּ הִיָּתָה קְפוּצָה בְּכָל פַּעַם שְׁבָאוּ אֵלָיו לְהַתְרִימוֹ לְצָרְכֵי הַקְּהִילָה. מִפְּאֵת גְּדֵל הַמְּצוּקָה שְׁבָאוֹתוֹ חֲרָף, הַחֲלִיט רַבִּי אִיזִיל שְׂלָא לְפָסוּחַ הַפַּעַם עַל בֵּיתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ גְּבִיר, וּלְנִסוֹת לְהַתְרִימוֹ לְמַגְבִּית הַשְּׁנֵתִית שֶׁל הַ"קְמַחָא דְּפִסְחָא".
הַבִּיקוֹר הַבְּלָתִי צְפוּי שֶׁל הָרַב הַפְּתִיעַ אֶת הַגְּבִיר הַקְּמָצָן, שְׁהוֹשִׁיב אֶת הָאוֹרַח הַנִּכְבָּד בְּחֶדֶר הָאוֹרַחִים הַנְּאָה, וְחִפְּהָ לְמוֹצָא פִּיו שֶׁל הָרַב. אוּלַם רַבִּי אִיזִיל הַתִּישֵׁב מוֹל בְּעַל הַבֵּית, וְהַחֲלִי מִתְבוּנָן בְּפָנָיו, מִבְּלִי לְהַשְׁמִיעַ דְּבַר...

רַבִּי! - קָרָא הַגְּבִיר הַקְּמָצָן בְּתוֹם דְּקוֹת אַחְדוֹת שֶׁל שְׁתִּיקָה דְּרוּכָה - אֲנִי תַמָּה עַל מָר, שְׂאִינוּ אוֹמֵר לִי מָה הִבִּיא אוֹתוֹ בְּצַל קוֹרְתִי. יֵשׁ דְּבָרִים בְּגו - הַשִּׁיב רַבִּי אִיזִיל בְּנִימָה שֶׁל יַעֲצֵב - וְדָאֵי יָדוּעַ לָךְ, שְׁמַצָּב הָעַנְיִים בְּעִירָנוּ הוּא עֲתָה בְּכִי רָע, וְלִכּוֹן נִרְתַּמְתִּי בְּכָל כַּחֲסִי לְמַגְבִּית הַגְּדוּלָּה שֶׁל הַ"קְמַחָא דְּפִסְחָא" שְׂאֵנוּ עוֹרְכִים בְּשַׁעֲהָ זוֹ לְמַעַן נִצְרָכֵי הַקְּהִילָה. עֲתָה עֲלִיךְ לְדַעַת, שְׁבְכָל מְקוֹם שְׂאֵנִי מִבְּקָר, אֲנִי חוֹסֵד מִפִּי דְּבָרֵי תוֹכְחָה וּמוֹסָר, עַל גְּדֵל הַשְּׂאֲנָנוֹת הַקְּיָמַת אֲצַלְנוּ לְעֵתִים, כְּלַפִּי אַחֲרֵינוּ, הַנְּאָנְקִים וְהַסּוּבְלִים מַעוּנֵי וּמִמְחָסוֹר. וְהִנֵּה, בְּאֵתִי לְבִיתָךְ בְּמִטְרָה לְשִׁתְּךָ אוֹתָךְ בְּמַצוּהָ גְּדוּלָּה וְחֲשׁוּבָה זוֹ, וְנִזְכַּרְתִּי בְּדְבָרֵי חַז"ל: כְּשֵׁם שְׁמַצוּהָ עַל אֲדָם לֹמֵר דְּבַר הַנְּשָׁמַע, כְּךָ מַצוּהָ עַל אֲדָם שְׂלָא לֹמֵר דְּבַר שְׂאִינוּ נִשְׁמַע" (=כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ מַצוּהָ עַל הָאֲדָם לְהוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ שְׁחָטָא, כְּשֶׁהוּא יוֹדֵעַ שְׁחָבְרוּ יִקְבַּל אֶת הַתּוֹכְחָה, כְּךָ יֵשׁ מַצוּהָ לֹא לְהוֹכִיחַ אֲדָם שְׁיִוְדָעִים שְׂלָא יִקְבַּל כְּלָל אֶת הַתּוֹכְחָה). אֲמַרְתִּי אֶפֹּא בְּלַפִּי: עֲתָה בָּאָה לְיָדִי הַזְּדַמְנוֹת לְקִיָּם אֶת דְּבָרֵי הַחֲכָמִים, וְלֹא לֹמֵר בְּאִזְנֵיךְ דְּבַר שְׂאִינוּ נִשְׁמַע. מִשׁוּם כְּךָ אֲנִי יוֹשֵׁב לְפָנֶיךָ בְּלֹא לְהַשְׁמִיעַ דְּבַר... הַגְּבִיר הַנְּבוּדָה הִבִּין אֶת הַרְמֵז שְׁבְּדְבָרֵי רַבִּי אִיזִיל, וְתָרַם, שְׂלָא כְּדָרְכוּ, נְדָבָה הַגּוֹנָה לְעַנְיֵי הָעִיר... חַג כְּשֶׁר שְׁמַח לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל!

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"אֲנֹכִי אֶרְדַּע עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיךָ" (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

בֹּא וּרְאֵה מָה שֶׁמְצִינֵנוּ בְּעֵנֵינוּ זֶה בְּזֶהֱרַק הַקְּדוּשׁ ("וַיְחִי" רכב), שְׂכַאֲשֶׁר הַגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁיַּעֲקֹב וּבְנָיו יֵרְדוּ לְמִצְרַיִם, עֲרוֹת הָאָרֶץ, נִפְלָה עַל יַעֲקֹב אִימָה גְּדוּלָּה, עַד שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַקֵּב"ה (בְּרֵאשִׁית מו', ד'): "וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הֵאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֵל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרִימָה... אֲנֹכִי אֶרְדַּע עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיךָ". הֲרִי, שֶׁהִבְטִיחַ הַקֵּב"ה לַיַּעֲקֹב, **שֶׁהַשְּׂכִינָה** תֵּרַד עִמּוֹ וְעַם בְּנָיו לְמִצְרַיִם, וּבִזְכוּתָהּ יִזְכּוּ לְצֵאת מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיךָ".

וְרֵאוּ לְהוֹסִיף אֶת קוּשִׁית הַמְּפָרְשִׁים, אִיךָ יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם אַחֲרֵי רַד"ו (=210) שָׁנִים בְּלִבָּד? שֶׁהֲרִי, יָדוּעַ מָה שָׂאֵמַר הַקֵּב"ה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים: "יָדַע תִּדַּע כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם (=מִצְרַיִם), וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה". אִם כֵּן, אִיךָ זֶה שְׂבַנֵּי יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם לְפָנֵי הַזְּמַן, אַחֲרֵי רַד"ו (=210) שָׁנִים, שֶׁהֵם **קֶץ' (=190) שָׁנִים לְפָנֵי הַזְּמַן?** (190=210-400)

וּכְבָר נֶאֱמָרוּ וְנִשְׁנָו הַרְבֵּה תִירוּצִים בְּעֵנֵינוּ. אִךְ לְפִי הָאֵמֹר יֵשׁ לֹמֵר, שֶׁהַיּוֹת וְהַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה יֵרְדָה עִם יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, עַל-כֵּן **צֶעַר הַשְּׂכִינָה** בְּגִלוֹת מִצְרַיִם, שֶׁהִיְתָה עֲרוֹת הָאָרֶץ, הַשְּׁלִים אֶת הַשָּׁנִים. וְעֵנֵינוּ נִפְלָא זֶה רִמּוֹ הַקֵּב"ה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּאֲשֶׁר הִתְגַּלָּה אֵלָיו לְרֵאשׁוֹנָה, כְּדִי לְבַקְשׁוֹ לְהִיּוֹת הַשְּׁלִיחַ לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג', ב'): "וַיִּרְא מֶלֶאכָה ה' אֵלָיו (=אֵל מֹשֶׁה) **בְּלִבַּת אֵשׁ** מִתּוֹךְ הַסֶּהֶן", וּפִרְשׁ רַש"י: "מִתּוֹךְ הַסֶּהֶן (=שִׁיחַ קוֹצֵנִי), וְלֹא אֵילָן אַחֵר, מִשּׁוּם 'עָמּוּ אֲנֹכִי בְצָרָה'".

לְפִי הָאֵמֹר, הַבְּאוּר הוּא, כִּי הִיּוֹת וְהַקֵּב"ה רָצָה לְבַקֵּשׁ מִמֹּשֶׁה לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הֲרִי עֲלוּל מֹשֶׁה לְתַמּוּהָ אִיךָ יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְפָנֵי שֶׁהַשְּׁלִימוֹ אֶת גְּזִירַת הַשְּׁעֶבֶד שֶׁל 400 הַשָּׁנִים. וְלָכֵן, כְּדִי לִישֵׁב פְּלִיאָה זֹ, נִתְגַּלָּה אֵלָיו הַקֵּב"ה מִתּוֹךְ הַסֶּהֶן הַקוֹצֵנִי, כְּדִי לְרִמּוֹז לוֹ, שֶׁ"עָמּוּ אֲנֹכִי בְצָרָה" (תְּהִלִּים צ"א, טו'). וּמִכִּיּוֹן שֶׁהַקֵּב"ה כְּבִיכּוֹל הַצְּטַעַר בְּצַעֲרָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הַשְּׁלִים **צֶעַר** זֶה אֶת זְמַן הַשְּׁעֶבֶד, וּכְבָר רֵאוּיִים הָיוּ אֵז לְצֵאת מִמִּצְרַיִם.

וְרֵאוּ לְהוֹסִיף שֶׁמְבוֹאֵר בְּזֶהֱרַק הַקְּדוּשׁ (תְּרוּמָה קל"ד), **שֶׁהַשְּׂכִינָה** הַקְּדוּשָׁה נִקְרְאת "**קֶץ הַיָּמִין**". וְעַתָּה מָה נִפְלָא לְהַבִּין, מָה שֶׁדִּלַּג הַקֵּב"ה עַל **קֶץ' (=190) שָׁנִים**, שֶׁהָיוּ חֲסֵרוֹת בְּגִלוֹת מִצְרַיִם לְהַשְּׁלִים אֶת 400 הַשָּׁנִים. כִּי **צֶעַר הַשְּׂכִינָה**, שֶׁנִּקְרְאת "**קֶץ הַיָּמִין**", הַשְּׁלִים אֶת **קֶץ' (=190) הַשָּׁנִים** שֶׁהָיוּ חֲסֵרוֹת בְּגִלוֹת מִצְרַיִם.

לְפִי הָאֵמֹר, יֵאִיר לָנוּ לְהַבִּין אֶת סְמִיכוֹת הַכְּתוּב בְּהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח – "בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ, לַעֲשׂוֹת" – לְבִין הַכְּתוּב לְאַחַר מִכָּן: "וְהִיא שֶׁעָמְדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שֶׁלֹּא אַחַד בְּלִבָּד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֲלֹא שֶׁכָּבַל דוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם". וּפִרְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים, שֶׁכּוֹנֵת בְּעַל הַהַגְדָּה הִיא לְתַת שְׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַקֵּב"ה, שֶׁבְּרוּב **רַחֲמָיו וְחַסְדָּיו**, חָשַׁב אֶת הַקֶּץ בְּכַל מִיָּנֵי דְרָכִים, אִיךָ לְהַקְדִים אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, **קֶץ' (=190) שָׁנִים לְפָנֵי גְזִירַת 400 הַשָּׁנִים**. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּהַגְדָּה: "שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ, לַעֲשׂוֹת". דְּהֵינּוּ, הַקֵּב"ה חָשַׁב, אִיךָ לְהַשְּׁלִים אֶת **קֶץ' (=190) הַשָּׁנִים** לַעֲשׂוֹת" (=לְהַשְּׁלֵמַת) גְּזֵרַת **אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה**.

וְלָכֵן, כִּיּוֹן שֶׁהַקֵּב"ה קִים אֶת הַבְּטָחָתוֹ לַיַּעֲקֹב, כְּפִי שָׂאֵמַר לוֹ: "אֲנֹכִי אֶרְדַּע עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיךָ" – כְּלוֹמֵר, שֶׁגַּם הַשְּׂכִינָה תֵּרַד עִמּוֹ לְמִצְרַיִם, וּבִזְכוּתָהּ יִזְכּוּ יִשְׂרָאֵל לְצֵאת מִמִּצְרַיִם – הֵנָּה, כְּתוּב לְאַחַר מִכָּן: "בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא". שְׁכּוֹן, צָרִיךְ לְבַרֵךְ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל שֶׁשָּׁמַר וְקִים אֶת הַבְּטָחָה שָׂאֵמַר לַיַּעֲקֹב, "וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֶיךָ", וְהַשְּׁלִים אֶת **קֶץ' (=190) הַשָּׁנִים** בְּזִכּוֹת הַשְּׂכִינָה, שֶׁנִּקְרְאת "**קֶץ הַיָּמִין**".

פֶּסַח הוּא נוֹטְרִיקוֹן: פְּתִיחַת סְתִימַת חִ"ת

עַל הַכְּתוּב בְּתְהִלִּים (סח, לא'): "גָּעַר חֵית קָנָה", אוֹמֵר הַזֶּהֱרַק הַקְּדוּשׁ (פְּנַחַס רַנְב' א') כְּאֲשֶׁר נִתְּבוּנָן בְּמִלָּה "**חֵמִץ**" וּבְמִלָּה "**מִצָּה**" נִרְאָה, שֶׁהַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶן הוּא רַק **בְּאוֹת ח'**, הַנִּמְצָאת בְּמִלָּה "**חֵמִץ**", וּבְאוֹת ה' בְּמִלָּה "**מִצָּה**". שְׁכּוֹן,

שאר האותיות "מצ" שוות בשתייהן. אם כך, ההבדל בין **המזיז** לבין **המצה** הוא רק בקוץ שבין האות **ח'** לאות **ה'**. ומוסיף ואומר הוזהר הקדוש, שזהו פירוש הכתוב: "גער תית קנה" – הקב"ה גער באות **ח'**, ועשה אותה אות **ה'**. וכפי דבריו הקדושים של הוזהר: "בה קב"ה ואתבר **ח'**... ואתעביד **ה'**" (=בא הקב"ה ושבר את הפתח באות **ח'**, ועשה ממנה אות **ה'**).

ומה נפלא מאד הרמז שכתב הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב זיע"א, בספרו "צבי לצדיק": הנה, מבואר בדברי האריז"ל, כי **פסח** הוא אותיות "**פה-סח**", לרמוז לנו שצריך לשוחח בפה ולספר ביציאת מצרים, כמו שאומר בעל ההגדה: "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים – הרי זה משובח". אם כך, נשאלת השאלה, הלא במלה **פסח** חסרה האות **ה'**. אם כך, מנין נתוספה האות **ה'**, כדי לדרוש ש**פסח** הוא **פה סח**?

אך באור הענין הוא, שהמלה **פסח** הוא נוטריקון: פתיחת סתימת **ח'** ת. כלומר, הקב"ה פתח את האות **ח'** הסתומה, ועשה ממנה את האות **ה'**. נמצא מכאן, שהמלה "**פסח**" עצמה רומזת בראשי תיבות לאות **ה'**. ולכן, יפה דרש האריז"ל, ש**פסח** הוא **פה סח**. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

"מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו... בעבר הנחר ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים אחרים"

על הכתוב, "מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו... תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים אחרים", שואלים המפרשים, מדוע מתחיל "בעל ההגדה" בגנות אבותינו, שעבדו עבודה זרה? כדי להבין זאת, עלינו לדעת, כי תרח אבי אברהם חי 205 שנה. ואולם, במשך 200 שנה מחייו עבד עבודה זרה, ורק בגיל 200 חזר בתשובה. והנה, בידינו, אין מענישין בשמים את האדם על שחשב לעשות עבירה, ולבסוף לא עשה, אלא רק על מי שעשה את העבירה בפועל.

אולם, שונה מן הנה הוא עון עבודה זרה. שכן, גדול עון עבודה זרה מכל העבירות כולן. לכן, אם חשב האדם לעבוד עבודה זרה, הרי הוא נענש אף-על-פי שלא עשה את העבירה בפועל. על-כן, תרח, שעבד עבודה זרה במשך 200 שנה, ופגם גם במחשבה וגם במעשה, צריך 400 שנה כדי לתקן את חטאו. ולכן נגזר על ישראל לעבוד עבודת פרוך במצרים 400 שנה: 200 על פגם המחשבה של תרח, ועוד 200 נוספים על פגם המעשה של תרח.

והנה, אמרו חז"ל, שתחילת תיקונו של תרח היה כאשר התגלגל באיוב, וסבל (איוב) ייסורים קשים ומרים.

והנה, כאשר הגיע זמן גאולתם של ישראל, קם המקטרג בשמים, ונסה בכל תוקף למנוע את הגאולה. מה עשה הקב"ה? אמר לו למקטרג: "השמתי לך על עבדי איוב?". מיד עזב המקטרג את ישראל, ופנה להתעסק עם איוב, והביא עליו ייסורים וחולאים רבים.

ועל-כך רמז הכתוב בשירת הים: "ימינך ה' תרעץ אויב". "תרעץ אויב" - אותיות "צרעת איוב". כיון שאיוב הוא שיעץ להצר את ישראל, לך נגזר עליו לסבול תחתם. (בידוע איוב (אותיות אויב) הוא זה שיעץ לפרעה להרע ולהצר לישראל). (וזה, פרשת בא). וזהו שכתוב על אברהם: "וירא אליו יי באלני ממרא" - ראשי תיבות "אויב", או "אביו" - לרמוז לאברהם שאביו הממרא, יבוא בגלגול איוב.

ולכן פותחת ההגדה בתרח, על שעבד עבודה זרה. אולם, כל זה הוא לא לגנותם של ישראל חלילה, אלא נהפוך הוא - ללמד זכות על ישראל. שכן, כל ירידתם למצרים, היה אף ורק בעון תרח, ולא בעונם, והם מיוחסים רק לאברהם ולא לתרח אביו. שכן, כיון שאברהם היה עקר, והקב"ה רפאו, הנה נחשב הוא לבריה חדשה, ואינו מתניחס יותר לתרח אביו. ("עמודי השלום").

"גאל ישראל"

מנהגו של מרן מהר"ש מבבלזא זיע"א היה, שאחרי עריכת הסדר היה יוצא מביתו עם חסידיו, ועובר בין בתי היהודים, כדי להקשיב כיצד הם עורכים את הסדר. פעם אחת הביט מרן מהר"ש בפתח חלון יהודי פשוט ותמים, שערך את הסדר לפי הבנתו והשגתו. וראה, שפאשר סים אותו יהודי לומר "גאל ישראל", לא שתה את הכוס השניה של היין, כפי שצריך - אלא, מיד עמד והתפלל תפילת שמונה עשרה בדבקות. (בידוע, בתפילת שחרית, לאחר אמירת "גאל ישראל", מיד מתפללים את תפילת העמידה/שמונה עשרה). פנה מרן לחסידיו, שחיכו על מעשה היהודי, ואמר להם: "אין לצחוק כלל על מעשיו של יהודי פשוט זה. שכן, כל פונתו היתה לשם שמים". "ודעו לכם" - אמר מרן מהר"ש מבבלזא - "שבתפילתו זו פעל הרבה מאד בשמים. ולכן, למרות שעד עתה לא זכה לילדים, עתה יושע יהודי תמים זה, ויזכה לילדים..."

שבת שלום וחג שמח לכל המתפללים! נא לשמור על קדושת הגיליון!